

ŠKOLSKI PJEVAČKI ZBOR U MEĐUNARODNOJ INTERKULTURALNOJ SURADNJI

Mr. sc. Vesna Svalina
Učiteljski fakultet u Osijeku
E-mail: vesna.svalina@os.t-com.hr

Sažetak

Postoje razne mogućnosti za uključivanje učenika osnovnih i srednjih škola u interkulturalni dijalog s mladima koji potječu iz drugačijih kultura od njihove. Takav dijalog može se posebno uspješno ostvariti s učenicima uključenim u rad školskih pjevačkih zborova. S njima je moguće organizirati razne interkulturalne susrete na lokalnoj i međunarodnoj razini. Posebno ćemo istaknuti neke od mogućih oblika suradnje koji se ostvaruju na međunarodnoj razini.

U radu je opisana međunarodna interkulturalna suradnja u koju su bili uključeni učenici Glazbene škole Franje Kuhača iz Osijeka. S učenicima srednje glazbene škole pokrenut je projekt koji je imao za cilj organiziranje odlaska školskog pjevačkog zbora na međunarodno natjecanje u Italiju (*Venezia in Musica*) u travnju 2010. godine. Namjera je bila da zbor na tom natjecanju predstavi kulturu naše zemlje i našega grada, te da članovi mješovitog pjevačkog zbora tom prilikom dobiju mogućnost upoznavanja i neke druge kulture. To je u okviru spomenutog natjecanja doista i moguće ostvariti, jer se na njemu svake godine okuplja velik broj zborova iz različitih zemalja svijeta. Provedbom ovog projekta nastoji se, dakle, ispitati u kojoj je mjeri moguće ostvariti kvalitetan interkulturalni dijalog među mladima koji dolaze iz različitih kulturnih okruženja, a ipak imaju zajedničkih poveznica: aktivno bavljenje glazbom i pjevanje u zboru.

Ključne riječi: interkulturalnost, interkulturalni dijalog, glazba, kultura, mladi, pjevački zbor, međunarodna suradnja

1. UVOD

„Pjevanje u zajedništvu
- omogućava suživot u zajedništvu.“

Geslo zaklade *Interkultur*

Usljed ubrzanog razvoja komunikacijskih tehnologija te gospodarske globalizacije, različite kulture danas puno više dolaze u doticaj jedne s drugima. Taj proces odnosi se čak i na one kulture koje su potpuno različite i prostorno međusobno vrlo udaljene. Ove promjene u narednim će desetljećima zasigurno biti još i znatno veće. Zato je sve češće naglašavanje potrebe za interkulturalnim obrazovanjem mladih naraštaja od strane stručnjaka koji se bave tim pitanjima (Sekulić-Majurec, 1996, Hrvatić, 2007, Previšić, 2008, Ninčević, 2009) potpuno opravdano. Već tijekom osnovnog, a naročito pak srednjoškolskog obrazovanja trebalo bi uključivati učenike u različite interkulturalne susrete, jer se interkulturalna kompetencija može na pravi način razvijati samo ukoliko je ostvaren i pravi doticaj s drugim kulturama.

Školski pjevački zborovi u današnje se vrijeme sve češće uključuju u različite interkulturalne susrete i to ne samo na lokalnoj, nego i na međunarodnoj razini. Takvi su susreti odlična prilika za ostvarivanje interkulturalnog dijaloga na jedan poseban, a opet kvalitetan način. Dijalog među

mladima iz različitih kulturnih okruženja može se ostvarivati na različite načine. To može biti putem međusobnog predstavljanja, razmjenjivanjem iskustava, pokretanjem zajedničkih projekata i sl. Ono što je ovdje specifično jeste činjenica da će se sve te aktivnosti odvijati uz stalno prisustvo glazbe. Ona može uveliko pomoći zbližavanju mladih iz različitih kultura.

2. INTERKULTURALIZAM I OBRAZOVANJE

Kad govorimo o interkulturalizmu, ne mislimo pritom na prisutnost ili na suživot, te na slučajno miješanje kultura, nego na uspostavljanje određenog odnosa među tim različitim kulturama. Taj odnos se nužno temelji na suradnji, međusobnom uvažavanju, prožimanju, ravnopravnosti, priznavanju i povezivanju. Tu je riječ o razmjeni i susretu s drugima, o mogućnosti uspoređivanja različitih mišljenja, ideja, kultura, njihovom prihvaćanju i poštovanju.

„Interkulturalizam potiče na razmišljanje o razlikama psiho-spoznajne, etničke, kulturne, religiozne itd. prirode, o borbi protiv predrasuda, o mirnom suživotu među narodima, pojedincima, ili grupama različitog podrijetla, o jednakim mogućnostima obrazovanja. Interkulturalizam putem konkretnih prilika omogućava da se dođe do suočavanja, komunikacije, međusobnog upoznavanja i vrednovanja, razmjene vrijednosti i modela života te društveno-etičkog poštovanja“ (Ninčević, 2009, 60).

U literaturi se često može naići i na pojam multikulturalizam koji je povezan s pojmom interkulturalizam, ali su oba ipak ponešto značenjski različita. Multikulturalizam označava suživot više kultura, odnosno istodobno djelovanje različitih kultura unutar iste zemlje ili regije. Treba reći i da je multikulturalizam bliži statičnoj viziji kulture (Perotti, 1995). Većinu europskih zemalja percipira se kao multikulturalne zajednice, pa tako i Hrvatsku. U svim tim zajednicama nastoji se ostvariti temelj za uspješni suživot različitih kultura. „Bit je tog procesa dostići razinu jedne nove koncepcije uređenja odnosa karakteristične za multikulturalna društva, postići integraciju svih skupina u djelovanju unutar demokratskog uređenja, ali uz zadržavanje obilježja nacionalnih kultura“ (Sekulić-Majurec, 1996, 678).

Ideja interkulturalizma prenesena je i na područje odgoja i obrazovanja jer je bilo potrebno urediti multikulturalna društva na novi način, prema načelima kulturnog pluralizma, univerzalizma i socijalnog dijaloga (Hrvatić, 2007, 42). Naime prvi pokušaji utemeljenja interkulturalnog obrazovanja bili su namijenjeni djeci migranata pa je tako Vijeće Europe usvojilo još 1975. godine rezoluciju s temeljnim preporukama za obrazovanje djece migranata u Europi. Osamdesetih godina prošloga stoljeća formulirana su i opća načela interkulturalnog obrazovanja (slika 1).

Interkulturalizam u obrazovanju nastoji učiniti mladi naraštaj tolerantnim prema različitostima jednako kao što ga nastoji učiniti i svjesnim svoje nacionalne samobitnosti (Spajić-Vrkaš, 1993, 159). Postoje različiti programi interkulturalnog obrazovanja u svijetu, no oni najčešće obuhvaćaju sljedeća područja: odgoj i obrazovanje kulturno drukčijih, bikulturalni (ili bilingvalni¹) odgoj i obrazovanje, odgoj i obrazovanje o kulturnim razlikama ili kulturnom razumijevanju, odgoj i obrazovanje za kulturni pluralizam te odgoj i obrazovanje za međunarodno razumijevanje i suradnju (Spajić-Vrkaš, 1993, 152).

¹ Bilingvalnost/dvojezičnost – uže: govorna osoba koja više ili manje slobodno vlada s dva jezika; - šire: socijalna pojava kad pojedinac, dio ili cijela nacionalna manjina sustavno upotrebljava, služi se materinskim jezikom i jezikom kojeg drugog naroda (Rosandić, 1983, prema Hrvatić, 2007, 49).

OPĆA NAČELA INTERKULTURALNOG OBRAZOVANJA

- utemeljenost na ravnopravnom prihvaćanju različitosti pojedinaca i skupina
- zajamčivanje jednakih mogućnosti za sve učenike i suprotstavljanje svim oblicima diskriminacije, rasizma, ksenofobije i dr.
- prihvaćanje kulturnih, jezičnih i ostalih različitosti kao izvora učenja i obogaćivanja nastavnog procesa
- razvijanje interkulturalnog obrazovanja kao procesa uzajamnosti, suradnje, jednakosti, obogaćivanja i stvaranja zajedničkih vrijednosti
- izbjegavanje etnocentrizma

Slika 1: Opća načela interkulturalnog obrazovanja donesena na Stalnoj konferenciji ministara prosvjete Vijeća Europe u Glasgowu 1983. godine (prema Hrvatić, 2007, 44)

Interkulturalizam u obrazovanju trebao bi pridonijeti daljnjem razvoju demokracije, temeljnih sloboda i ljudskih prava, slobodi, sigurnosti, boljem međunarodnom razumijevanju i suradnji te miru u svijetu.

3. O PROJEKTU „MJEŠOVITI ZBOR GLAZBENE ŠKOLE FRANJE KUHAČA OSIJEK NA MEĐUNARODNOM NATJECANJU VENEZIA IN MUSICA“

3.1. Odabir teme projekta

U srednjim glazbenim školama zbor je jedan od obveznih predmeta učenicima i njega polaze sve četiri godine srednjoškolskog obrazovanja. U Glazbenoj školi Franje Kuhača Osijek nastavu zbora pohađaju učenici klavirskog, puhačkog, gitarističkog i teorijskog odjela². Iako srednjoškolski zbor osječke glazbene škole postoji već dugi niz godina jedno vrijeme djelovao je i kao djevojački zbor. Godine 1998. godine ipak trajno prerasta u mješoviti četveroglasni zbor te kao takav djeluje sve do današnjih dana. Svoj umjetnički rad Mješoviti zbor Glazbene škole Franje Kuhača Osijek svake godine prezentira kroz brojne nastupe u gradu Osijeku, a na državnim natjecanjima, gdje se redovito natječe u kategoriji četveroglasnih mješovitih zborova, postiže izuzetne rezultate³. Kako je svoje djelovanje zbor dosad prezentirao jedino unutar granica Hrvatske nije bilo mogućnosti kvalitetu zbora usporediti sa sličnim ansamblima iz nekih drugih europskih ili izvaneuropskih zemalja. Posljednjih godina tako, sve se češće moglo čuti od strane učenika i nastavnika da bi se rad zbora trebao početi predstavljati i izvan granica Hrvatske.

U svijetu se danas organizira velik broj različitih zbornih festivala i međunarodnih natjecanja. Posebno su poznata natjecanja u organizaciji *Interkultur Foundation*, međunarodne zaklade osnovane u Mađarskoj 1988. godine, s današnjim sjedištem u gradu Pohlheimu⁴, u

² Nastavu zbora imaju učenici svih odjela osim gudačkog kojima je obvezna nastava orkestra (gudački orkestar).

³ Mješoviti zbor Glazbene škole Franje Kuhača Osijek dosad je osvojio ukupno osam zlatnih odličja na državnim natjecanjima. 2001. godine dodijeljena mu je i posebna nagrada za najbolju izvedbu obvezne skladbe, a 2008. i prijelazni pehar Društva skladatelja za najbolju izvedbu domaćeg autora.

⁴ U ovoj su organizaciji dosad održana natjecanja u Austriji (Beč, Graz, Linz), Italiji (Rim, Riva del Garda), Kini (Xiamen, Šangaj), Koreji (Busan), Mađarskoj (Budimpešta), Melziji (Kuala Lumpur), na Malti (Valletta), u Njemačkoj (Bremen, Zwickau, Wernigerode), Švedskoj (Helsingborg) i USA-u (St. Louis).

Njemačkoj. Kao svoj temeljni cilj, Zaklada navodi povezivanje i zbližavanje ljudi svih naroda, kultura i svjetonazora, okupljanje zborova i pjevača bilo koje dobi, boje kože ili vjere. Nastavnici i učenici osječke glazbene škole odlučili su detaljnije upoznati rad zaklade *Interkultur* i sva natjecanja u njejoj organizaciji jer je cilj kojemu ona teži, upravo onaj kojega i sami žele ostvarivati⁵. U okviru spomenute zaklade organizirana su natjecanja širom svijeta (Malta, Kina, SAD, Vijetnam ...), no kako bi za odlazak u neku udaljeniju zemlju trebalo osigurati veća financijska sredstva, što je teško ostvarivo, trebalo je ipak odabrati onu destinaciju koja je bliža gradu Osijeku. Budući da je Venecija svjetski poznati grad kulture i umjetnosti u kojemu su nekad djelovali i brojni slavni glazbenici, dogovoreno je da će se pokušati organizirati odlazak na natjecanje *Venezia in Musica*⁶. Veći dio učenika glazbene škole nikada i nije imao priliku vidjeti Veneciju pa bi im odlazak na natjecanje omogućio proširivanje znanja o talijanskoj kulturi i umjetnosti, a puno toga zanimljivoga mogli bi naučiti i o talijanskoj glazbi. Kako se na svakom međunarodnom zbornom natjecanju okupi velik broj zborova iz različitih, čak i vrlo udaljenih dijelova svijeta, odlaskom na jedno takvo natjecanje dobiva se jedinstvena prilika i za ostvarivanje dijaloga među raznim kulturama, za što su i sami učenici iskazivali veliki interes.

Početkom školske godine 2009./10. u Glazbenoj školi Franje Kuhača Osijek tako je na inicijativu učenika i nastavnika pokrenut čitav jedan projekt pod nazivom „Mješoviti zbor Glazbene škole Franje Kuhača Osijek na međunarodnom natjecanju *Venezia in Musica*”. Taj se projekt trebao pripremati i realizirati tijekom čitave školske godine, a završne aktivnosti odvijale bi se do kraja mjeseca svibnja 2010. godine, kad bi se održala i završna prezentacija.

3.2. Određivanje cilja projekta

Cilj projekta bio bi organiziranje odlaska Mješovitog pjevačkog zbora Glazbene škole Franje Kuhača iz Osijeka na međunarodno natjecanje u Italiju, predstavljanje hrvatske kulture i kulture grada Osijeka na jednom takvom međunarodnom natjecanju, odnosno festivalu, a putem susreta sa zborovima iz drugih europskih i izvaneuropskih zemalja - upoznavanje i raznih drugih kultura.

3.3. Planiranje projekta

Planirano je da u projekt budu uključeni učenici Glazbene škole Franje Kuhača Osijek koji pohađaju nastavu zbora, odnosno oni učenici koji će putovati na međunarodno natjecanje u Veneciju, zatim dirigentica zbora Vesna Svalina, nastavnice teorijskih glazbenih predmeta Nada Došen i Sunčana Bašić te ravnatelj osječke glazbene škole Josip Uglik.

Da bi se projekt mogao uspješno realizirati, bilo je potrebno prvo odabrati umjetnički program koji će se izvoditi na natjecanju u Italiji, a koji će biti u skladu s propozicijama natjecanja. Uz to je trebalo utvrditi i moguće troškove odlaska na ovo natjecanje kako bi se što prije moglo krenuti s prikupljanjem potrebnih financijskih sredstava.

U dogovoru s učenicima definirane su i teme koje će se istraživati po skupinama tijekom čitave školske godine, a svaki je učenik mogao odabrati jednu od ukupno šest predloženih tema. Svaka skupina imala je različitu temu i zadatke vezane uz nju (slika 2). Dio zadataka mogao se realizirati prije puta, dio tijekom boravka u Italiji, a svi zadatci trebali su se finalizirati po povratku u Osijek, odnosno do kraja mjeseca svibnja 2010. godine.

⁵ Detaljne informacije o svim natjecanjima u organizaciji *Interkultur* mogu se pronaći na internet adresi: www.interkultur.com.

⁶ U Italiji zaklada *Interkultur* organizira čak tri natjecanja. Osim natjecanja *Venezia in Musica* tu je još i natjecanje *Musica Sacra a Roma* u Rimu te natjecanje *In ...Canto sul Garda* u Riva del Gardi.

Planirano je da se prezentacija projekta ostvari javnom izložbom u hodnicima glazbene škole, uređenjem školskog lista *OPUS 2* koji bi u cijelosti bio posvećen samo ovom projektu, te izložbom i prezentacijom u III. gimnaziji.

PROJEKTNE TEME	PROJEKTNJI ZADATCI
TALIJANSKA KULTURA	• prikupljanje informacija o talijanskoj (venecijanskoj) kulturi
TALIJANSKA GLAZBA	• prikupljanje informacija o talijanskoj (venecijanskoj) glazbi
SUSRETI S PJEVAČIMA IZ DUGIH ZEMALJA	• ostvarivanje susreta s pjevačima koji dolaze iz drugih eurposkih ili izvaneuropskih zemalja
NASTUPI ZBORA U ITALIJI	• praćenje i dokumentiranje svih nastupa zbora u Italiji
PREZENTACIJA PROJEKTA	• prikaz rezultata projekta uređenjem izložbe u glazbenoj školi te prezentacijom projekta u III. gimnaziji
ŠKOLSKI LIST	• prikaz rezultata projekta putem uređenja školskoga lista

Slika 2: Projektne teme i zadatci koje su učenici realizirali u manjim skupinama

3.4. Provedba projekta

3.4.1. Pripremne aktivnosti

Prve aktivnosti vezane uz rad na projektu započele su u rujnu 2009. godine odabirom umjetničkog programa koji će se izvoditi na natjecanju i utvrđivanjem mogućih troškova putovanja i boravka u Italiji. U siječnju 2010. škola je poslala prijavu za sudjelovanje zbora na međunarodnom natjecanju, a odgovor o prihvaćanju stigao je od strane organizatora 25. siječnja. Tijekom narednih mjeseci pripremale su se odabrane skladbe za natjecanje u G3 kategoriji⁷ i za koncert s duhovnim programom koji se trebao održati u Veneciji. Učenici su se podijelili u šest skupina i krenuli u realizaciju svojih zadataka.

Skupina koja je bila zadužena za prikupljanje podataka o talijanskoj glazbi odlučila je već i prije puta u Italiju prezentirati prikupljene podatke o onim talijanskim skladateljima čije će skladbe zbor izvoditi na natjecanju. Te su podatke prezentirali pred članovima zbora i učenicima i nastavnicima III. gimnazije na javnom satu održanom 27. travnja u prostorima glazbene škole.

Ravnatelj škole i roditelji učenika koji su bili uključeni u projekt, angažirali su se oko prikupljanja novčanih sredstava potrebnih za odlazak zbora na natjecanje. Kontaktirani su Gradsko poglavarstvo Grada Osijeka, Županija Osječko-baranjska te brojne osječke tvrtke. Do kraja mjeseca travnja osigurana su sva potrebna sredstva.

3.4.2. Ostvarivanje projekta u Italiji

U Italiju je Mješoviti zbor Glazbene škole Franje Kuhača Osijek otputovao 28. travnja 2010. godine. 29. travnja zbor je imao koncert u Veneciji u baroknoj crkvi *San Moisé* zajedno s još dva

⁷ U G3 kategoriji natječu se mješoviti zborovi mladih (u starosnoj skupini do najviše 25 godina).

zboru, također sudionicima natjecanja *Venezia in Musica*⁸, a 30 travnja nastupio je u Lido di Jesolu na natjecanju u G3 kategoriji. Tada je zbor izveo četiri skladbe od kojih su dvije bile skladbe talijanskih, a dvije hrvatskih autora. Zbor je ostvario pravo nastupa i na Grand Prix natjecanju⁹ te se tom prilikom predstavio s još dvije skladbe hrvatskih autora. Budući da je natjecanju izvedeno ukupno četiri skladbe istaknutih hrvatskih skladatelja možemo reći da je zbor tijekom svoga boravka u Italiji imao mogućnost na zaista kvalitetan način prezentirati hrvatsku kulturu.

Tijekom istraživanja svoje teme učenici iz skupine za talijansku glazbu posebnu su pažnju usmjerili na venecijansku glazbenu kulturu, odnosno na skladatelje koji su veći dio svog života djelovali u tom gradu. Tijekom putovanja od Osijeka prema Italiji ta je skupina organizirala zajedničko gledanje dokumentarne emisije o venecijanskom kazalištu *La Fenice*, a prilikom boravka u Veneciji pripremili su ispred crkve *La Pietá* kraću prezentaciju umjetničkog djelovanja skladatelja Antonia Vivaldija koji je upravo u toj crkvi djelovao dugi niz godina. Skupina čija je tema bila talijanska kultura nastojala je tijekom boravka u Veneciji prikupiti što više materijala o venecijanskoj kulturi i umjetnosti te snimiti što veći broj fotografija istaknutih znamenitosti ovoga grada. I učenici zaduženi za praćenje svih nastupa zboru bili su vrlo angažirani tijekom boravka u Italiji. Članovi ove skupine vodili su brigu o tome da se snimi što veći broj fotografija kao i video zapisa nastupa zboru u Veneciji i Lido di Jesolu.

Skupina zadužena za ostvarivanje kontakata s pjevačima iz drugih zborova nastojala je taj zadatak ostvariti družeći se s članovima ruskog zboru *Cantilena* prije i neposredno nakon nastupa u crkvi *San Moisé*, komunicirajući prije i tijekom natjecanja sa članovima zborova iz Švedske, Kine, Francuske i Grčke, te prateći nastupe i upoznavajući neke predstavnike zborova iz Norveške i Singapura nakon Grand Prix-a, odnosno nakon završetka svečanosti proglašenja rezultata. Prilikom ostvarivanja dijaloga s predstavnicima drugih zborova, kao i u nastojanju upoznavanja njihove kulture, prednost je bila u činjenici što su učenici mnoge zborove mogli upoznati i slušanjem njihovih nastupa. Tako su mogli upoznati umjetnički program pojedinog zboru, neke specifičnosti u interpretaciji, a na temelju pojedinih izvedbi moglo se saznati i nešto više o posebnostima kulture zemlje iz koje dolazi određeni zbor. Da bi se ostvareni kontakti mogli još više produbiti, trebalo je ostvariti i različite neformalne susrete s pjevačima iz drugih zborova. Na takav način omogućilo bi se kvalitetnije druženje i još bolje upoznavanje. Na žalost, za takve susrete nije bilo puno prigoda jer su zborovi bili smješteni na različitim lokacijama u gradu Lido di Jesolu te su se izvan manifestacija vezanih uz natjecanje vrlo rijetko susretali.

3.4.3. Obrada podataka

Po povratku u Osijek bilo je potrebno obraditi sve prikupljene podatke, načiniti odabir fotografija za izložbu, odnosno školski list te izraditi video dnevnik putovanja koji bi bio namijenjen prikazivanju tijekom prezentacije. U završnoj fazi najviše su bili angažirani članovi pete i šeste skupine, dakle, onih zaduženih za postavljanje javne izložbe i kreiranje školskoga lista. Za plakate su učenici koristili fotografije koje su snimljene tijekom boravka u Italiji, pa su se tu našle fotografije s natjecanja, koncerta u crkvi *San Moisé*, nastupa na Grand Prix-u, fotografije nekoliko istaknutih talijanskih skladatelja koji su djelovali u Veneciji, zgrade

⁸ Na koncertu se prvi predstavio zbor iz Austrije - *Klassenchor 4A der Musikhauptschule Lamprechtshausen* iz Salzburga. Nakon njega nastupio je i ruski zbor te kao posljednji dječji zbor *Cantilena* iz Rusije.

⁹ *Grand Prix* je održan 1. svibnja 2010. prije svečanosti s proglašenjem rezultata i zatvaranjem natjecanja. Na njemu su nastupili zborovi iz sedam različitih zemalja: Francuska, Hrvatska, Kina, Norveška, Singapur, Slovenija i Švedska.

venecijanskog kazališta *La Fenice* te ostalih kulturnih znamenitosti grada. Plakati su se uređivali tematski - tako da je jedan nosio naslov *Venecijanska kultura i umjetnost*, drugi *Venecijanska glazbena kultura*, a kako su na trećem i četvrtom bile fotografije s natjecanja oni su dobili naslove *Natjecanje „Venezia in Musica“* i *Grand Prix*. Slično su bili koncipirani i plakati pripremljeni za izložbu u III. gimnaziji.

Na temelju pripremljenih materijala krenulo se i u uređivanje školskoga lista *Opus 2* koji je bio tematski koncipiran, dakle, bio je u potpunosti posvećen samo ovome projektu. Uredništvo lista imalo je na raspolaganju tri tjedna za njegovu pripremu i umnažanje jer je dogovoreno da će se list predstaviti 25. svibnja prilikom prezentacije cjelokupnog projekta.

3.4.4. Prezentacija projekta

Početna prezentacija projekta ostvarena je javnom izložbom koju su učenici i profesori zajedno postavili u hodnicima glazbene škole 20. svibnja 2010. godine. Nakon nekoliko dana, točnije 25. svibnja, postavljena je izložba i u prostorima III. gimnazije, a istoga dana ondje je održana i završna prezentacija projekta.

Izložba je postavljena u dvije učionice u kojima su osim panoa bile izložene i diplome s natjecanja,¹⁰ veći broj primjeraka školskoga lista *Opus 2*, a u istom je prostoru tijekom čitavog dana prezentiran i film o putovanju u Veneciju koji su montirali učenici na temelju video zapisa snimljenih tijekom puta u Italiju. Taj film je zamišljen kao svojevrsan video dnevnik putovanja.

U III. gimnaziji članovi zbora predstavili su svoj projekt na još jedan vrlo zanimljiv način. Istoga dana, dakle, 25. svibnja u 12,30 u holu se okupio cijeli mješoviti zbor pred učenicima i profesorima III. gimnazije. Pojedini članovi zbora iznosili su vlastite dojmove o putovanju i boravku u Veneciji, a posebno zanimljivi događaji opisivali su se i nešto detaljnije. Sve to je nadopunjeno još i glazbom. Naime, tom prilikom zbor je izveo dio programa s kojim je nastupio na natjecanju u Lido di Jesolu i na koncertu u Veneciji. Repertoar iz Italije prezentiran je istoga dana, dakle, 25. svibnja i na večernjem koncertu u Arheološkom muzeju gdje je zbor nastupio pred brojnom osječkom publikom zajedno s dječjim zborom osječke glazbene škole.

3.4.5. Evaluacija

Po završetku projekta među učenicima je provedena i evaluacija. Velika većina učenika ističe kako su jako zadovoljni realizacijom projekta:

- Mislim da smo dobro organizirali podjelu zadataka među članovima zbora; tako je prikupljeno dovoljno podataka potrebnih da bi se zamišljeni projekt mogao uspješno ostvariti.
- Jako sam zadovoljna iz razloga što smo postigli sve što smo i zamislili. Prezentacije su bile odlične, plakate smo završili na vrijeme, a školski list je savršen.
- Jako smo se trudili da osvojimo što bolje mjesto na natjecanju i upoznali smo mnogo različitih naroda i kultura.
- Odlično smo pjevali, zabavili se, družili se s drugim zborovima ...

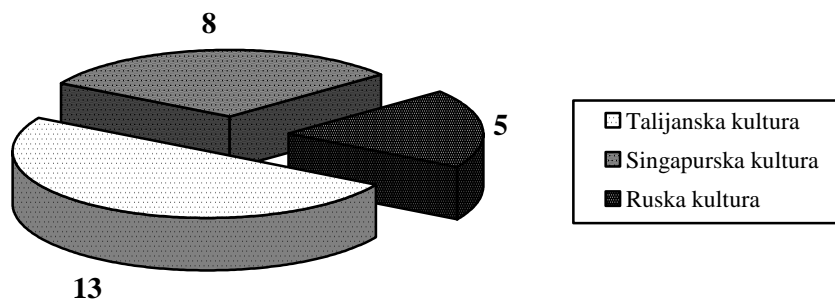
¹⁰ Zbor je na natjecanju osvojio zlatnu diplomu i pehar kao pobjednik svoje kategorije (G3 – Youth Choirs). Uz to zboru je uručen i certifikat kojim u slijedećih pet godina stječe pravo direktnog sudjelovanja na Svjetskim zbornim igrama, u kategoriji pobjednika (Champions Round) te u kategoriji Grand Prix. Svjetske zbornske igre inače se održavaju svake druge godine, uvijek u nekom drugom gradu i nekoj drugoj državi, a 2010. godine održane su u Šangaju.

- Prvi cilj smo ostvarili, drugi također, no smatram da smo se mogli više družiti s ostalim zborovima i više upoznati njihovu kulturu.

Kad je riječ o upoznavanju drugih kultura i ostvarivanja interkulturalnog dijaloga s članovima drugih zborova koji su također bili sudionici natjecanja *Venezia in Musica*, prema mišljenju učenika najbolje su poznali talijansku kulturu, a nakon toga još i singapursku, te rusku (slika 3). Saznanja o talijanskoj kulturi stjecala su se slušanjem prezentacija pojedinih učenika, gledanjem filmova o talijanskim operama i opernoj kući *La Fenice*, te obilaskom Venecije. Učenici navode da su ostale kulture upoznavali prateći nastupe drugih zborova i komunicirajući s pojedinim pjevačima. O susretima s pjevačima iz drugih zemalja učenici navode i sljedeće:

Kulturu pojedinih sudionika natjecanja upoznavala/o sam:

- komunicirajući i slikajući se s pjevačima;
- gledajući njihove nastupe i promatrajući njihov način komuniciranja;
- po načinu pjevanja, plesu, odjeći, rekvizitima (npr. Šangaj-lepeze, Rusija-zvončići itd.);
- komunicirajući s ljudima iz neke zemlje, upoznavajući se s njihovim običajima ...;
- u slobodno vrijeme prije i poslije nastupa družili smo se i slikali s članovima ostalih zborova.

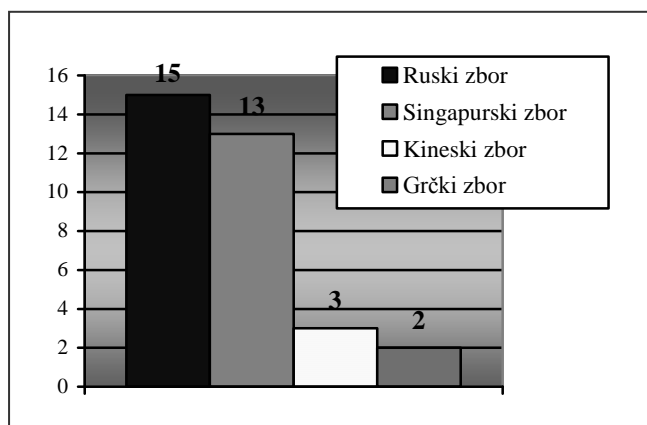

Slika 3: Koju su kulturu učenici najbolje upoznali tijekom boravka u Italiji?

Učenici su trebali izdvojiti i jedan ili dva ansambla čija ih se kultura posebno dojmila ili onu o kojoj su stekli najviše saznanja. Većina učenika izdvojila je rusku kulturu koju su prezentirali članovi dječjeg zbora *Cantilena* iz Moskve. Slijedila je potom i singapurska kultura, predstavljena od strane zbora *Victoria Junior College*, dok je nekoliko učenika istaknulo i kinesku te grčku kulturu (slika 4). Uz ovo pitanje učenici su davali i dodatna obrazloženja:

Posebno me se dojmio:

- dječji zbor *Cantilena* iz Rusije jer su najljepše predstavili svoju kulturu;
- ruski zbor – skromni su i vrijedni;
- najviše su me impresionirali Rusi, bez obzira što su tako mladi, jako su dobro pjevali. Čula sam da vježbaju osam sati na dan;
- Singapurci jer su imali i zahtjevne koreografije;
- Singapurci. Saznala sam da oni žive u internatu i da imaju probe po tri puta dnevno;
- sviđa mi se Singapur, imaju zanimljive skladbe i jako zanimljivu koreografiju ...;
- kineska kultura jer su bili vrlo pozitivni i svi su bili ujednačeni. Nastojali su pokazati se u najboljem svjetlu.

Slika 4: Zborovi čija je kultura ostavila najjači dojam na članove Mješovitog zbora Glazbene škole Franje Kuhača Osijek

Kad su trebali navesti što bi voljeli da je bilo drugačije tijekom boravka u Italiji velik broj učenika (23) navodi kako bi voljeli da su se mogli više družiti s ostalim sudionicima natjecanja i još bolje ih upoznati, jedan učenik volio bi da je putovanje duže trajalo, a njih pet ističe kako ništa ne bi mijenjali.

4. ZAKLJUČAK

Interkulturalno obrazovanje izuzetno je važno za ostvarivanje kvalitetnog dijaloga među različitim kulturama. Ono se može ostvarivati razvojem interkulturalne kompetencije, a za to je potrebno steći određena znanja te razviti neke vještine i stavove. Pod *znanjem* misli se konkretno na poznavanje određene kulture, npr. njenih običaja, glazbene ili likovne umjetnosti, a pod *vještinom* na vještinu otkrivanja i interakcije, vještinu interpretacije i povezivanja te kritičku svijest o kulturnim razlikama. *Stavovi* upućuju na radoznalost, otvorenost te spremnost prihvaćanja drugih kultura i svoje vlastite bez predrasuda (Byram, 1997).

Interkulturalne kompetencije nastojalo se razvijati i kod učenika osječke srednje glazbene škole prilikom realizacije projekta koji se ostvarivao s ciljem uključivanja Mješovitog zbora Glazbene škole Franje Kuhača Osijek u međunarodnu interkulturalnu suradnju. Tijekom provedbe tog projekta učenici su stekli određena znanja o različitim kulturama, prije svega o talijanskoj, a upoznali su i neke druge kulture. Budući da su učenici iskazali veliki interes za još dubljim upoznavanjem pojedinih kultura, što se ovom prilikom nije na žalost uspjelo ostvariti u željenoj mjeri, time su pokazali da su uspjeli razviti i neke bitne vještine potrebne za razvoj interkulturalne kompetencije, odnosno iskazali su svoju radoznalost i otvorenost prema drugim kulturama.

Prilikom organiziranja i provedbe ovakvih i sličnih putovanja često se događa da se dio učenika u stranoj zemlji počne ponašati na potpuno drugačiji način od onoga koji je za njih svojstven za boravaka u školi. Radi se najčešće o tome da učenici tada počinju konzumirati velike količine alkohola, a u nekim slučajevima čak i razne vrste droga. Sve to dovodi do ekscenčnih situacija koje ponekad rezultiraju i tragičnim posljedicama. Za pojedine skupine učenika ostvarivanje ovakvog oblika zabave glavni je cilj odlaska na ekskurziju, a prvotno definirani cilj:

posjet prirodnim, tehničkim, kulturnim ili športskim odredištima¹¹ zanemaren je ili je stavljen potpuno u drugi plan.

Putovanje koje je organizirano za učenike Glazbene škole Franje Kuhača Osijek ostvareno je na bitno drugačiji način od uobičajenog. Ono je bilo povezano s realizacijom jednog školskog projekta koji nije obuhvaćao samo pripremanje umjetničkog programa i njegovo prezentiranje na međunarodnom natjecanju, nego je uključivao i one aktivnosti kojima se trebalo putem rada u manjim skupinama pridonijeti razvoju učeničkih individualnih sposobnosti, kreativnosti, snalažljivosti i samostalnosti (Bognar, Matijević, 2002, 60). Učenici osječke srednje glazbene škole imali su za cilj predstaviti na što bolji način svoju kulturu: kulturu svoje zemlje, svoga grada, ali i škole i obitelji. Taj su cilj uspjeli uspješno ostvariti svojim angažiranim sudjelovanjem na svim nastupima sa zborom, primjerenim ponašanjem pri susretima i druženjima s ostalim zborovima kao i tijekom obilaska Venecije, šetnje po Lido di Jesolu i tijekom svog boravka u hotelu. Ovdje je bilo presudno to što je učenicima bilo izuzetno stalo do toga da se projekt, koji je inače pokrenut upravo na njihovu inicijativu, što uspješnije realizira. Oni su željeli donijeti u Osijek što više lijepih povratnih informacija o svemu doživljenom tijekom putovanja i boravka u Italiji i iz tog razloga nije bilo opasnosti da bi se zbog njihovog neprimjerenog ponašanja mogla ugroziti uspješnost realizacije projekta. Kad bi se na takav način, ili barem sličan, pristupilo i organizaciji svih drugih školskih ekskurzija vjerujemo da bi se značajno smanjio broj incidenata koji se inače događaju tijekom organiziranih putovanja učenika u neke strane zemlje.

Da je projekt bio uspješno proveden pokazuju i mišljenja učenika koja su iznijeli nakon završne prezentacije projekta ispunjavanjem anketnih upitnika. Učenici su tom prilikom navodili da su izuzetno zadovoljni ostvarenim projektom te da smatraju kako bi i ubuduće trebalo slične projekte realizirati u glazbenoj školi. Naveli su i da bi voljeli kad bi tijekom ovakvih putovanja bilo više prilike za druženje i upoznavanje s predstavnicima drugih kultura. Na natjecanju je bilo ukupno devetnaest zborova iz trinaest različitih zemalja svijeta. Pored onih već ranije spomenutih bio je i po jedan zbor iz Austrije, Slovenije, Norveške, Francuske, Litve i Poljske, tri zbora iz Finske i tri iz Švedske. Bilo je, dakle, puno zborova iz onih europskih zemalja koje su po kulturnim obilježjima dosta bliske hrvatskoj kulturi, no zanimljivo je da učenici ipak nisu odabrali neku od tih kultura kao onu koja ih se najviše dojmila. Čini se da mladi na ovakvim susretima radije žele upoznati kulture koje se u velikoj mjeri razlikuju od njihove, jer tako mogu upoznati neke potpuno drugačije stilove života mladih i drugačije pristupe bavljenju glazbom, odnosno pjevanjem.

Opisom ovog projekta, koji je proveden u Glazbenoj školi Franje Kuhača Osijek, željeli smo prikazati jedan od mogućih načina ostvarivanja interkulturalnog dijaloga među mladima putem uključivanja učenika u međunarodne interkulturalne susrete. Na temelju rezultata ostvarenog projekta može se zaključiti da je takve susrete zaista moguće uspješno ostvarivati. Budući da se na tim manifestacijama okupljaju mladi koji već imaju nešto što ih povezuje, a to je njihov interes za glazbu, možemo reći da su upravo članovi školskih pjevačkih zborova najspremniji za uključivanje u kvalitetan interkulturalni dijalog te da će se kod tih učenika moći najuspješnije razviti interkulturalne kompetencije.

Literatura:

¹¹ Pravila za provedbu školskih izleta i ekskurzija (1999), Zagreb: Zavod za unapređenje školstva.

- Bognar, L., Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. London: Multilingual Matters.
- Domović, V., Godler, Z., Previšić, V. (2004). Srednjoškolci i kultura demokracije. *Pedagoški istraživanja*, 1, (I), HPD i Školska knjiga, 67-88.
- Hrvatić, N. (2007). Interkulturalna pedagogija: nove paradigme. U: Previšić, V., Šoljan, N.N., Hrvatić, N. (ur.), *Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo, 41-57.
- Hrvatić, N., Piršl, E. (2007). Interkulturalne kompetencije učitelja. U: Babić, N. (ur.), *Kompetencije i kompetentnost učitelja*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera – Učiteljski fakultet i Kherson State University Ukraine, 241-248.
- Ninčević, M. (2009). Interkulturalizam u odgoju i obrazovanju: Drugi kao polazište. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, VII (1), 59-83.
- Perotti, A. (1995), *Pledoaje za interkulturalni odgoj i obrazovanje*, Zagreb: Educa.
- Piršl, E. (2007). Interkulturalna osjetljivost kao dio pedagoške kompetencije. U: Previšić, V., Šoljan, N.N., Hrvatić, N. (ur.), *Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo, 275-291.
- Previšić, V. (2008). Pedagogija interkulturalizma. *Šesti susret pedagoga Hrvatske: Interkulturalna pedagogija i obrazovne komunikacije*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo, 12-14.
- Sekulić-Majurec, A. (1996). Interkulturalizam u obrazovanju – osnova multikulturalnog društva. *Obnovljeni život*, 51 (6), 677-687.
- Spajić-Vrkaš, V. (1993). Kultura i škola. U: Drandić, B. (ur.), *Priručnik za ravnatelje*, Zagreb: Znamen, 147-177.

ABSTRACT

There are various possibilities for the inclusion of students in primary and secondary school in the intercultural dialogue with young people who come from different cultures from their. Such a dialogue can be successfully achieved in particular with students involved in the work of school choirs. With them it is possible to organize a variety of intercultural encounters at the local and international level. Here we shall especially emphasize some of the possible forms of cooperation that is achieved at the international level. This paper describes an international intercultural cooperation, which included students of the Franjo Kuhač Music School from Osijek. Students from middle school started a project which is aimed at organizing the departure of the school choir to international competition in Italy (Venezia in Musica) in April 2010th year. The intention was to show the culture of our country and of our city by members of the mixed choir and also to meet some other cultures. It is within the above-mentioned competition really possible, because on it every year brings together a number of choirs from many countries around the world. Implementation of the project aims, therefore, to examine the extent to which it is possible to achieve high-quality intercultural dialogue among young people who come from different cultural environments, which still connects the active engagement in music and singing in the choir.

Keywords: interculturalism, intercultural dialogue, music, culture, youth, choir, cooperation at international level